

Роль музею в історико-педагогічному пошуку студентів

Розвиток України як самостійної незалежної держави викликав помітні зрушення в системі навчання і виховання молоді. В умовах розбудови національної вищої та середньої школи питання модернізації освітньої галузі стали об'єктивною потребою українського суспільства, опинилися в центрі уваги дослідників, які працюють над обґрунтуванням головних засад освіти, вивченням та узагальненням вітчизняної історико-педагогічної думки.

Виходячи з пріоритетних напрямів державної національної програми “Освіта” (Україна ХХІ століття), Національної доктрини розвитку освіти, педагогічна наука в пошуках шляхів і засобів виховання та навчання молоді звертається до вивчення і творчого використання спадщини прогресивних вітчизняних педагогів, діячів освіти й культури минулих років. Такий підхід сприятиме виявленню їхніх теоретичних ідей та досвіду, дозволить поповнити новими матеріалами історію розвитку педагогічної думки України.

У зв'язку з цим нового звучання набуває і історія вищого навчального закладу, яка є цінним джерелом необхідних для нинішнього покоління студентів знань про те, що передувало, було підґрунтям і основою сьогоденних успіхів і досягнень того навчального закладу, який дає їм диплом про вищу освіту. Саме тому у сучасний період підвищується роль музею як осередку освіти і виховання, який сприяє формуванню у молодого покоління національної свідомості, любові до рідної землі, свого народу, забезпеченню духовної єдності поколінь [1, с.4].

Важливо відзначити вагомий внесок у розвиток музейної справи, організацію краєзнавчих та педагогічних музеїв О.Духновича, І.Тимошенка, В.Гошкевича, О.Мудролюбова, В.Фідровського.

У сучасний період багатопрофільний потенціал музеїв історії вищих навчальних закладів досліджують Є.Пугач, В.Гребенюк, В.Калініченко, В.Астахова, Г.Костаков.

Метою даної статті є висвітлення ролі музею у залученні студентів до краєзнавчого, історико-педагогічного пошуку.

Народженню нового музею має обов'язково передувати ідея і пристрасть, які втілюють в собі актуальну соціальну потребу. Адже музеї – це хранителі пам'яті, які зберігають історію у різних формах і проявах, допомагають сучасникам відчувати зв'язок часів, народів, поколінь. В них оживає історія рідної землі, творчий пошук вітчизняних талантів. Повноцінне життя музею як вогнища духовності, його ефективна діяльність залежить від багатьох факторів. І перш за все, від усвідомлення суспільством, державою, всіма владними структурами всіх колосальних можливостей музею, як організму, який концентрує пам'ятки історії та культури, зберігає їх, вивчає, передає інформацію, що є своєрідним камертоном духовності, моральності, вартим всілякого захисту, збереження, зміцнення.

До 85-річчя Херсонського державного університету (ХДУ) у вересні 2002 року був відкритий новий музей історії вищого навчального закладу.

Цьому передувала велика пошукова робота. На кафедрі педагогіки та психології були розроблені індивідуальні завдання для студентів III, IV, V курсів, які виходили на педагогічну практику за напрямками: “Юр'ївський учительський інститут та його евакуація до Херсону”, “Херсонський інститут народної освіти”, “Херсонський інститут соціального виховання”, “Херсонський педагогічний інститут імені Н.К. Крупської”, “Історія створення та розвитку факультетів”, “Херсонський педагогічний університет”, “Видатні випускники”.

Студенти активно працювали в обласному архіві, обласній науковій бібліотеці ім. О.Гончара, листувалися з випускниками, записували спогади колишніх викладачів, знаходили нові експонати - раритетні видання підручників та посібників, особисті речі видатних випускників нашого закладу: заслужених вчителів, письменників, учених, державних діячів та діячів мистецтв, спортсменів. Вони розшукали родичів перших викладачів, які приїхали разом із Юр'ївським учительським інститутом:

М.В. Катинського – географа, В.М. Фідровського – історика, а також сина викладача педології та педагогіки О.В. Мудролюбова, який у 20-ті роки ХХ століття створив педагогічний музей у нашому навчальному закладі. Так формувалися фонди з історії минулого університету і водночас накопичувалися матеріали поточного літопису його діяльності. З моменту відкриття музею рада музею та студентський актив продовжували збирати матеріали про минуле університету, а також почали розв'язувати такі важливі завдання, як ведення літопису сучасного університету, відображення видатних подій у спеціальних виставках, популяризація історії ХДУ та його досягнень на сторінках обласних газет, університетської газети ХДУ “Університетська панорама”, журналу “Печатное слово” й у телепередачах; виховання студентства на кращих традиціях учбового закладу. Активісти музею встановлювали зв'язки з членами сімей колишніх ректорів, викладачів, видатних випускників: О.П. Аліфанова, М.С.Білого, Г.П.Катренка, В.П.Немченка, А.І.Ніцю, Є.П.Поліщука та інших; збирали спогади, книги, рукописи та решту інших експонатів для музею.

Великий потенціал музею зумовлений тим, що він дає можливість поєднати старі, давно відомі та вже достатньо випробувані, перевірені часом методи та форми роботи з новими, недавно винайденими.

При музеї створена проблемна група “Історія розвитку та становлення педагогічної освіти на Херсонщині”, працюють громадські екскурсоводи з числа студентів, які проводять тематичні та оглядові екскурсії, у першу чергу для першокурсників, відкрито лекторій “Від Юр'ївського учительського інституту до Херсонського державного університету”. Активно працює пошуково-дослідницька група щодо збирання матеріалів про колишніх викладачів та випускників університету.

Одним із напрямків роботи музею є патріотичне виховання студентської молоді. Була проведена велика пошукова робота і встановлено зв'язки з сином колишнього випускника, Героя Радянського Союзу Ю.С.Полонія. Це дало змогу поповнити музей цінними приватними

документами і особистими речами. У Херсонському державному університеті рада музею історії ХДУ, рада ветеранів організували пошукову експедицію «Пишемо книгу пам'яті». Студенти факультету філології та журналістики, факультету психології, історії та соціології збирали інформацію для нарисів про ветеранів Великої Вітчизняної війни, записували спогади, брали інтерв'ю, працювали в музеях, архівах, щоб відтворити у слові героїчні долі рятівників людства від фашистів. Їх нариси лягли в основу «книг пам'яті» – «Освітняни університету у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945» (до 60-ти річчя Перемоги), «Їхні долі об'єднала війна» (до 65-ти річчя Перемоги).

Музей історії університету є джерелом для багатьох інших форм науково-дослідної та виховної роботи, а його фонди: архівні документи, книги, фотографії використовуються студентами під час написання курсових, дипломних робіт, рефератів із питань історії педагогіки.

Аналіз історичного досвіду педагогічних музеїв, музеїв при навчальних закладах виявляє великі потенційні можливості їх використання у підготовці майбутніх педагогів. У навчально-виховному процесі музеї можна використовувати як джерело додаткової інформації до навчальних курсів, своєрідний засіб систематизації знань, дієвий засіб переконання за допомогою педагогічних пам'яток – першоджерел; специфічну сферу набуття практичних навичок педагогічної праці.

Тому у народному зразковому музеї історії ХДУ проводяться заняття з історії педагогіки та музейної справи, журналістики, історії дитячого та молодіжного руху України. Враховуючи можливості музею, в університеті застосовуються такі форми та методи роботи з використанням музейних засобів:

- оглядові та тематичні екскурсії;
- залучення студентів до виявлення, вивчення та описування педагогічних пам'яток з метою виховання дбайливого ставлення

до вітчизняної культури і надання музею практичної допомоги у поповненні та науковій обробці музейних фондів;

- творчі завдання по розробці фрагментів музейних експозицій та виставок, які формують уміння цілеспрямовано відбирати зміст інформації;
- підготовка і проведення музейних екскурсій як специфічного виду педагогічної практики, за допомогою яких можна набути різних навичок та умінь: визначення педагогічної мети, планування змісту інформації, добору найінформативніших та емоційно-виразних опорних сигналів – музейних експонатів для включення їх до експозиційного показу та розповіді, використання різних прийомів активізації пізнання; навичок спілкування з різними категоріями відвідувачів, формувати у відвідувачів настанову на подальший розвиток інтересу до проблематики, якщо такий виник під час відвідування музею;
- підготовка рефератів, статей, курсових та дипломних робіт, оглядів методичної літератури з педагогічної проблематики, оглядів історії розвитку певних видів навчальних посібників з використанням першоджерел фондів зібрань музею;
- використання музейних засобів у різних формах роботи проблемних груп, творчих об'єднань, що мають за мету вивчення творчої спадщини педагога, відродження та використання здобутого досвіду, який може допомогти у вирішенні актуальних завдань сьогодення тощо.

Реалізація цих потенційних можливостей музею здійснюється при дотриманні певних організаційно-педагогічних умов їх діяльності. На деяких з них наголошували ще організатори педагогічних музеїв в Україні на початку минулого століття. Так, І.Є. Тимошенко застерігав, щоб новонароджений музей не перетворився на своєрідну кунсткамеру, яка не справляє дієвого впливу на шкільну практику, а став би життєдіяльним

культурно-педагогічним закладом, корисним учителю, учням, батькам – всім кого цікавить справа освіти і виховання. Найпершою умовою вважався постійний зв'язок музею з навчально-виховним процесом учбового закладу: “... замкненість і нерухомість – риси, зовсім не властиві такому закладу, який має знаходитись у тісному живому зв'язку зі студентським колективом” [2, с.17]. Лише стимулюючи педагогічну практику, музей може створити ґрунт і бути джерелом власного розвитку. Друга умова життєздатності музею – “згуртування і поєднання діяльності місцевих педагогічних сил” [2, с.18], організація при музеї педагогічних гуртків, сприяння проведенню виставок, лекцій, видання робіт з педагогічної тематики. Звичайно, це можливо при забезпеченні відповідних матеріально-технічних умов діяльності музею.

Таким чином, музей Херсонського державного університету є своєрідною лабораторією виховання студентської молоді, у якій на основі застосування різноманітних форм і методів просвітницької, наукової та виховної діяльності музею успішно здійснюється залучення студентів до краєзнавчого, історико-педагогічного пошуку.

Література:

1. Положення про музей при закладі освіти системи Міністерства освіти України // Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – 1997. – № 18. – С. 4-9.
2. Тимошенко І.Є. К устройству педагогического музея при управлении Киевским учебным округом / І.Є.Тимошенко. – К., 1902. – 22 с.

Матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції «Методологічні та методичні проблеми формування історичної пам'яті учнівської молоді». С. 182-186
13-14 грудня 2014 р. Херсон